

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε.

Αξιότιμα μέλη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής,

Σας καλωσορίζω με ιδιαίτερη χαρά στην Αθήνα και στην έδρα της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής της Ελλάδας, σε μια περίοδο που επανέρχεται στο προσκήνιο και στην ευρωπαϊκή γειτονιά μας μια νέα κρίση, με έντονα γεωπολιτικά χαρακτηριστικά, που διαμορφώνει νέες αβεβαιότητες. Ένας άδικος πόλεμος, μια πλήρως καταδικαστέα εισβολή, μια πολεμική κρίση που φέρνει ξανά κύματα προσφύγων και δημιουργεί νέα επισιτιστική και ανθρωπιστική κρίση, όμοια με αυτή που πριν λίγα χρόνια συνέβη λόγω του πολέμου στη Συρία, το Ιράκ, τη Λιβύη και σε άλλες χώρες και περιοχές ακόμα παλαιότερα.

Τη σημερινή περίοδο αποκτά ιδιαίτερη σημασία η ανάδειξη της σημασίας του Κράτους Δικαίου τόσο για τους ευρωπαίους πολίτες όσο και για τη διεθνή κοινότητα εν γένει. Η υπεράσπιση των θεμελιωδών αρχών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του Κράτους Δικαίου βρίσκονται στον πυρήνα της ευρωπαϊκού οικοδομήματος. Αποτελούν, όμως, παράλληλα και αρχές που απειλούνται ποικιλοτρόπως από τις σωρευμένες κρίσεις και φυγόκεντρες δυνάμεις που αναπτύσσονται στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είτε εξ αιτίας διαφόρων συγκυριών, είτε αδυναμίας της Ευρώπης σε κάποιες περιπτώσεις να εκφράσει ενιαίο λόγο και να εφαρμόσει πολιτικές αλληλεγγύης.

Ο πόλεμος στην Ουκρανία αποτελεί μια νέα πρόκληση για το μέλλον της Ευρώπης και την ανθρωπότητα την ίδια, καθώς την ίδια στιγμή που συζητούμε για ανθρώπινα δικαιώματα, καταπατώνται και απειλούνται από ολοκληρωτικές πολιτικές πρακτικές που δυστυχώς ευδοκιμούν εντός και εκτός των ευρωπαϊκών τειχών. Θεμελιώδη δικαιώματα και αξίες όπως η εδαφική ακεραιότητα, η ελευθερία και κυρίως η ανθρώπινη ζωή βρίσκονται σε διακινδύνευση. Τα ανθρώπινα δικαιώματα. Δεν είναι δυνατόν να παραγνωριστεί άλλωστε ότι ακόμη και σήμερα υπάρχει στους κόλπους της ΕΕ μια χώρα που είναι παράνομα και de facto διχοτομημένη, με πολίτες στους οποίους απαγορεύεται να μετακινούνται και να

έχουν πρόσβαση στις περιουσίες τους και τις εστίες όπου μεγάλωσαν. Η κατεχόμενη Κύπρος, χώρα μέλος της ΕΕ βρίσκεται από το 1974 σε καθεστώς ομηρίας, μια συνθήκη που όσο συνεχίζεται αφήνει περιθώρια για τάσεις και επιδιώξεις αναθεωρητισμού και σε άλλες δυνάμεις.

Αναμφίβολα, δε φτάσαμε τυχαία στο κατώφλι ενός περιφερειακού πολέμου που κινδυνεύει να μετατραπεί σε πόλεμο στην καρδιά της Ευρώπης με ευρύτερες προεκτάσεις. Μπροστά σε τέτοιες καταστάσεις η διεθνής κοινότητα, η ΕΕ αλλά και η κοινωνία των πολιτών είναι επιτακτικό να λειτουργεί συντονισμένα και έγκαιρα. Κι εδώ οφείλει ο καθένας να ασκεί την αυτοκριτική του, διότι τόσο στην Ευρώπη όσο και σε επίπεδο διεθνούς συνεργασίας, η ευρωπαϊκή και διεθνής κοινότητα δεν φρόντισε να επισημανθούν δομικές παθογένειες της ευρωπαϊκής αρχιτεκτονικής και να αναπτυχθούν στέρεοι δεσμοί διπλωματίας και συνεργασίας με τις τρίτες χώρες. Και την περίοδο των μεγάλων κρίσεων (χρηματοοικονομική κρίση και Brexit) θεωρήθηκε αρκετή η εφαρμογή πολιτικών πειθάρχησης και δημοσιονομικής προσαρμογής στις λιγότερο οργανωμένες κοινωνίες και οικονομίες, χωρίς να δοθεί έμφαση στις πραγματικά απαραίτητες μεταρρυθμίσεις. Δεν λειτούργησε σε όλες τις περιπτώσεις οι κοινότητά μας, ούτε το ίδιο ευφυώς, ούτε το ίδιο δίκαια, ούτε το ίδιο αποτελεσματικά, όπως συνέβη για παράδειγμα με την κρίση πανδημίας, κατά την οποία η ευρωπαϊκή κοινότητα ανταποκρίθηκε με αμεσότητα και αλληλεγγύη.

Είχαν προηγηθεί όλων αυτών όπως θυμόμαστε η χρηματοπιστωτική κρίση στα τέλη δεκαετίας 2000, η οποία εξελίχθηκε σε κρίση χρέους για τις χώρες της περιφέρειας. Τα μέτρα που λήφθηκαν υπήρξαν και εκ του αποτελέσματος κρινόμενα αποσπασματικά και διεύρυναν το φαύλο κύκλο ανισοτήτων και λιτότητας στις χώρες με τα μεγαλύτερα ελλείμματα. Το κυριότερο όμως σε ό,τι αφορά τη σημερινή συζήτηση είναι ότι **παρακάμφθηκαν σημαντικές διαδικασίες δημόσιας διαβούλευσης και κοινωνικού διαλόγου** (όπως πχ οι συλλογικές διαπραγματεύσεις για τον κατώτατο μισθό), υποχώρησαν οι συλλογικές διαπραγματεύσεις και ουσιαστικά υπονομεύθηκε η δημοκρατία χάριν της ταχύτερης λήψης αποφάσεων. Αυτό οδήγησε σε σοβαρή κρίση εκπροσώπησης τόσο τους εργοδοτικούς φορείς, όσο και τους φορείς εργαζόμενων, καθώς πολλοί θεώρησαν ότι αδυνατούν οι φορείς αυτοί να επηρεάσουν σημαντικά τις αποφάσεις σε επίπεδο κεντρικής εξουσίας. Αυτή

η διαδικασία αποτέλεσε αναμφίβολα ένα πλήγμα για την ισότιμη συμμετοχή και την εμπέδωση της οικονομικής δημοκρατίας σε όλα τα επίπεδα.

Επιπρόσθετα, **ελλειμματική θεωρείται και η πολιτική που ακολουθήθηκε στο πεδίο της μεταναστευτικής πολιτικής και του προσφυγικού**, καθώς μόνο οι χώρες πρώτης εισόδου επιβαρύνθηκαν με την αντιμετώπιση του προβλήματος στη γένεση του, με ελάχιστους πόρους στην αρχή και απροθυμία συνεργασίας από ορισμένες χώρες της Κεντρικής Ευρώπης. Και σε αυτό τον τομέα τίθεται ένα σοβαρό ζήτημα διακύβευσης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των προσφύγων, των διακρίσεων μεταξύ προσφύγων- μεταναστών, της προστασίας των δικαιωμάτων των παιδιών για υγεία, εκπαίδευση, στέγαση, τη μη εκμετάλλευση. Σε ένα βαθμό δε, εξακολουθεί να υφίσταται μια ανισόρροπη κατανομή των πληθυσμών αυτών σε περιοχές και περιφέρειες της ευρωπαϊκής Μεσογείου που ενθαρρύνει ενδεχομένως την αναπαραγωγή ξενοφοβικών στερεοτύπων και την άνοδο των λαϊκίστικων αντιδραστικών δυνάμεων.

Την εν λόγω κρίση, ακολούθησε η επιτεινόμενη κλιματική κρίση, η οποία επιβάρυνε εκ νέου τις οικονομίες, αλλά και τις δυνατότητες του φυσικού πλούτου να αναπαράγεται ισόρροπα και δίκαια στο χρόνο, λειτουργώντας σε αρμονία με την ανθρώπινη δραστηριότητα. Οι φυσικές καταστροφές δεν αποτελούν μόνο παράγωγο της υπερθέρμανσης του πλανήτη, αλλά συντελούν σε μια σταδιακή υποβάθμιση της ποιότητας ζωής αλλά και της οικονομίας, καθώς μειώνουν δραματικά την παραγωγικότητα και αυξάνουν τα κόστη συντήρησης και παραγωγής. Με τον τρόπο αυτό οι πληθυσμοί με λιγότερους εισοδηματικούς πόρους βρίσκονται όλο και περισσότερο εκτεθειμένοι στον κίνδυνο της φτώχειας (ξηρασία), της κακής στέγασης και υγείας, καθώς και σε φυσικούς κινδύνους (πχ πλημμύρες ιδίως σε υπόγεια διαμερίσματα). Παρατηρείται σήμερα ότι η πράσινη μετάβαση εγκυμονεί σοβαρές συνέπειες που επιμερίζονται πρωτίστως στις περιφέρειες που πλήττονται από τις μείζονες μεταβολές, και παράλληλα με πιο έμμεσο τρόπο και σε επιχειρήσεις που σχετίζονται με την υπό μετάβαση τοπική οικονομία.

Στην παρούσα συγκυρία, υπό το φως μάλιστα του πολέμου στην Ουκρανία, δεν είναι δυνατόν κανείς να παραγνωρίσει το επείγον απεξάρτησης των χωρών από

τα ορυκτά καύσιμα. Θα πρέπει, όμως, την ίδια στιγμή να εστιάσουμε ειδικά στη διαδικασία δίκαιης μετάβασης, ώστε να μην μείνουν πίσω νοικοκυριά, επιχειρήσεις και ολόκληρες περιοχές που συνδέονται με την παραγωγή και κατανάλωση ενέργειας για την επιβίωση και τη βιομηχανική παραγωγή.

Κλείνω αναφερόμενος σε μια κρίση που η Ευρώπη έδειξε σχετικά πιο άμεσα αντανακλαστικά. Πρόσφατα βρεθήκαμε όλοι στη δίνη της πανδημικής κρίσης, η οποία είχε σοβαρές επιπτώσεις σε όλο το φάσμα της οικονομικής και κοινωνικής ζωής. Η υγειονομική απειλή συνδέθηκε άμεσα με κινδύνους στην απασχόληση, την ποιότητα εργασίας, τη δυνατότητα της επιχειρηματικής κοινότητας να κάνει βιώσιμες επενδύσεις κ.ο.κ. Διαμόρφωσε χάσμα προτεραιοτήτων μεταξύ των γενεών, λειτούργησε διχαστικά ως προς τα επιτεύγματα της επιστήμης. Όμως, το αισιόδοξο μήνυμα είναι ότι λειτούργησε η διεθνής αλληλεγγύη και δόθηκε προτεραιότητα στην επιστημονική κοινότητα και τα επιτεύγματά της.

Παρατηρείται, επομένως, ότι οι κρίσεις, οι οποίες εκδηλώνονται σε διάφορα παράλληλα και τέμνοντα επίπεδα (οικονομικό, γεωπολιτικό, εθνολογικό, περιβαλλοντικό) διαμορφώνουν αναπόδραστα συνθήκες υποχώρησης της συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών, επιδεινώνουν τους όρους εκπροσώπησης και σε κάποιο βαθμό δημιουργούν φυγόκεντρες δυνάμεις από τις θεμελιακές αξίες του ευρωπαϊκού οικοδομήματος, της ανοιχτής κοινωνίας, της λογοδοσίας, της συμμετοχής.

Η ΟΚΕ Ελλάδος συμμετείχε ενεργά στην παρουσίαση προτάσεων και μεταρρυθμίσεων για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας στην οικονομία και κοινωνία, προβαίνοντας μέσα από έναν εκτεταμένο διάλογο με όλες τις ομάδες και τους φορείς εκπροσώπησης στη διατύπωση σχετικών γνωμοδοτήσεων πρωτοβουλίας.

Επίσης, στο πλαίσιο της διάσκεψης για το μέλλον της Ευρώπης, η ΟΚΕ διοργάνωσε στην Ελλάδα σε συνεργασία με την ΕΟΚΕ ημερίδα όπου αναπτύχθηκαν οι βασικοί άξονες προβληματισμού και παρέμβασης της δημόσιας πολιτικής, με ειδική μνεία στην προάσπιση των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τη συμμετοχή των πολιτών και των κοινωνικών εταίρων στη λήψη αποφάσεων και την

καλλιέργεια εμπιστοσύνης στους πολίτες για το θεσμικό ρόλο της ΕΕ και των οργάνων της.

Για την Ο.Κ.Ε αποτελεί στρατηγική επιλογή η εμβάθυνση του κοινωνικού διαλόγου σε εγχώριο και ευρωπαϊκό επίπεδο και η στενή συνεργασία με τους θεσμικούς φορείς και τους κοινωνικούς εταίρους, με έμφαση στις μεγάλες προκλήσεις που αντιμετωπίζει σήμερα η ευρωπαϊκή κοινωνία και οικονομία, όπως η κλιματική αλλαγή, οι επιπτώσεις της πανδημίας, η πρόσβαση των πολιτών, των εργαζόμενων και επιχειρήσεων σε ίσες ευκαιρίες και δυνατότητες, ιδιαίτερα στο επίπεδο της ψηφιακής μετάβασης, της πράσινης μετάβασης και της μείωσης των ανισοτήτων.

Στην παραπάνω προσπάθεια, η ενεργός συμμετοχή των μελών των εθνικών Ο.Κ.Ε. και της ΕΟΚΕ, που συναπαρτίζουν την ευρωπαϊκή κοινότητα των κοινωνικών εταίρων αποτελεί βασικό συστατικό στοιχείο για την αποτελεσματική λειτουργία του κοινωνικού διαλόγου και την εμβάθυνση της συλλογικής συμμετοχής και της οικονομικής δημοκρατίας. Οι εθνικές κυβερνήσεις και η ΕΕ πρέπει να λάβουν υπόψη την ανάγκη ανασχεδιασμού των δομών διαβούλευσης και λογοδοσίας, καθώς όπως αναφέρθηκε σε περιόδους κρίσεων έχει παρατηρηθεί αύξηση του βαθμού αποσυμπίρωσης και δημιουργία φυγόκεντρων δυνάμεων που μπορεί να οδηγήσουν σε αποκλείσεις από τις θεμελιώδεις ευρωπαϊκές αξίες. Τα κέντρα λήψης αποφάσεων οφείλουν να είναι πιο διορατικά με το βλέμμα στραμμένο σε πιο μακροπρόθεσμες προοπτικές και να αναπτύξουν εργαλεία κοινωνικής ενσυναίσθησης, ειδικότερα σε περιόδους σοβαρών κρίσεων σαν κι αυτές που διερχόμαστε τα τελευταία χρόνια.